

Alexander Jakobsson

alexanderjohn@riseup.net

Konsthantverk Textil

Konstfack – University of Arts, Crafts and Design

A Refined Family

Kandidatuppsats

Alexander Jakobsson

Projekthandledare: Ulrika Mårtensson, Patrik Söderstam, Karin Lundgren-Tallinger

Texthandledare: Michell Zethson

Extern texthandledare: Katja Aglert

Connect... disconnect... connect...

"What is overwhelming and unnameable is passed on to those we are closest to.
Our loved ones carry what we cannot.
And we do the same."
(Castelloe 2012:1)

disconnect... connect...

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FAMILJEN	5
SKAL OCH INSIDA	8
MATERIAL	11
KÄLLFÖRTECKNING	15

FAMILJEN.

Jag vill stanna upp. Kortsluta systemet. Vägra fortsätta framåt i de mönster som jag känner mig intvingad i. Jag vill konfrontera det som är svårt att nämna, det som är svårt att ta i. Lagrad information över generationer som har format mig.

Jag skriver min uppsats i syfte att ge olika ingångar till mitt gestaltungsarbete. Det är nog snarare att jag prövar olika påståenden i min text, olika perspektiv om hur min gestaltning kan avläsas, än att jag följer en rak linje. I grunden handlar projektet om min familj, eller min utökade familj på min mammas sida. Det handlar om min upplevelse om att en dysfunktionell familj snarare kan vara normen än undantaget idag. Det handlar om att det är svårt att kommunicera när det också är svårt att urskilja ursprungen till problem inom familjen, var ska man då börja?

Jag är nyfiken på familjen som konstellation, den grupp med människor vi ofta växer upp med och som har känt oss längst av dom vi har nära relationer med. Jag har valt att arbeta med familjefotografier som min morfar har tagit och framkallat själv under min mammas och hennes syskons uppväxt. Min morfar dog några år innan jag föddes, så min relation till honom är alltid färgad av andra familjemedlemmars berättelser om honom. Han lämnade efter sig hundratals fotografier. Hundratals fotografier där han inte själv är med på många av dom, eftersom han är den som tar bilderna. Han var väldigt bra på att fånga stunder som gestaltade vardagen där personerna på bilderna ofta inte är medvetna om att det tas en bild. Jag kommer ihåg att min mamma sa nyligen att hon inte kommer ihåg att han någonsin fotograferade, bara att hon var med och framkallade dom i mörkerrummet. Det får mig att tänka på Susan Sontags bok *On photography*, där hon skriver om den distans som skapas mellan fotografen och dom personerna som står framför kameran (1971:3-27).

Det är bilder som gestaltar hela min mammas uppväxt, från när hon inte fanns tills efter när hon blev tillsammans med min pappa. Det är bilder som ofta fångar det som är bra i ens liv. Det är de bra minnena en vill komma ihåg, men jag kan inte hjälpa att känna att just de bilderna färgas av den historia som inte visas. Som att bilderna har en bitter eftersmak, när det inte finns en balans i en historia. Bilderna är inte en historisk sanning, men jag som har hört delar av historien kan koppla ihop bilderna med de stunder som inte fångades på bild. Jag kan också hitta på min egen sanning, den som bekräftar min uppfattning och stödjer min teori.

Den första bilden i min uppsats är på min morbror som klättrar längst upp i trädet som en sorts tomte. Det ser ut som att han inte har någonting att hålla sig fast vid, men han balanserar vant på den smala grenen under honom, van att klättra i träd. I fönstret skimtar min mormor, och jag upplever inte att hon ser sin son i trädet. Bilden tas såklart av min morfar, och det är en snygg bild. Ingen av föräldrarna är oroliga. Idag ser jag en okontrollerbar ilska hos min morbror. Någonting som funnits där tidigt och som aldrig behandlats. Ett utanförskap på något sätt, där han känner att alla andra är emot honom. Den rollen tänker jag är svår att göra sig av med, speciellt om hans uppfattning av sig själv bekräftas av andras förväntningar att han är det där svarta fåret. För mig är det inte bara en snygg bild.

Jag försöker ifrågasätta det utopiska; den mytomspunna tillvaron där vi tillsammans fungerar i symbios. Det ouppnåeliga men samtidigt just det jag kompromisslöst strävar efter. Att alla ens relationer ska vara bra, att jag ska träna efter skolan, att jag ska göra matlådor av storkok, att jag ska planera min tid noggrant, att ingen ska tycka illa om mig, att jag ska göra världens bästa examensarbete och att allt ovanstående ska göra mig lycklig. Jag utgår från min egen familj för att det är det närmsta jag har. Där kan jag spåra mina beteenden, mina styrkor och svagheter. De mönster som färgar alla mina andra relationer och vilka personer jag väljer att ha nära. Familjen är dom personer som jag aldrig valt, men som ändå är mig närmast. Vi kan ha svårt att förstå varandra i olika sammanhang, vilket jag tänker är på grund av just alla de viktiga samtal som aldrig fått äga rum. Vi är ovana att se saker ur den andres perspektiv. Hur långt behöver jag gå tillbaka för att se vilka mönster som skapade de försvarsmekanismer som idag gör det svårt att ha en fungerande relation? Det är svårt att se det vi inte pratar om när vi inte pratar om det. När vi inte pratar om det som sårar oss. Och när vi inte ber om förlåtelse.

Min titel; "A refined family" symboliserar att det till slut ska kunna bli bra. Att vi ska kunna hela våra relationer och vårt gemensamma förflutna. För att en ny början ska vara möjlig. Jag har inte för avsikt att gå till botten av våra familjetrauman utan snarare vill jag agera som en katalysator. Ordet beskriver ett ämne som ökar en kemisk reaktions hastighet utan att själv förbrukas. Det behövs en gnista eller reaktion i våra relationer för att det ska ske en förändring (Nationalencyklopedin: Katalysator). Syftet med mina verk är att skapa en funktion med betraktarens respons och kanske en förändring i betraktaren. Det blir svårt att skilja på mig som konstnär och det jag skapar när jag i verket utgår från det som är så personligt. Det är dock inte min avsikt att skapa en gestaltning som endast kan avläsas med mig som guide. Jag arbetar med teman som familj, konflikt och kommunikation eftersom det är någonting som vi alla kan relatera till. Min historia är inte unik, den är snarare normen där en dysfunktionell kommunikation sätter gränser för vilken typ av relation vi kan ha till varandra. Skapas det en avsaknad av det vi säger och inte säger till varandra?

Jag tänker på ett verk av Ann Hamilton som heter "Again, Still, Yet" (2016). Det utspelar sig i en gammal teater i staden Wuzhen i Kina. På scenen sitter en kvinna vid en stor vävstol och väver. Varje tråd i varpen kommer från en sittplats i publiken. Två trådar per plats. På samma sätt som vi har två armar, två ben, två ögon. Alla trådar som från början är ensamma, bildar tillsammans vad som verkar bli en dimma. En dimma som transporteras in i vävstolen och skapar tillsammans strukturen i en enda väv. I varje tråd sitter en liten bjällra, och när kvinnan slår väven så hörs vävstolens röst i form av det klingande ljudet. Bakom vävstolen öppnas fönsterluckorna och det kalla blåaktiga dagsljuset möter det varma ljuset från teatern. I mitten sitter kvinnan vid sin vävstol och väver. Balans. Jag tänker på kroppar som är sammanlänkade med blodsband i ett släktträd. Där vi alla kan spåras till varandra, som ett nervsystem. Där familjen kan stå för den vitala funktion som behövs i en gemensam kropp.

Jag vill konfrontera känslan av att vi aldrig förändras. Den känslan kan vara så paralyserande och skrämmande att det lätt känns övermäktigt. Och det är det ofta också. Samma konflikter som repeteras med förstärkta trauman från tidigare generationer. När vi inte pratar om den historia som

involverar våra kriser och trauman berövar vi kommande generationer på deras ursprung. Det är en del av vår gemensamma historia och den blir fragmentarisk överförd om vissa delar göms eller underhålls. Jag upplever att det gör det svårare att hitta sin identitet, sin självkänsla. Och det blir svårare att möta andra.

SKAL OCH INSIDA.

Jag använder en sublimeringsskrivare för att överföra bilderna på syntettyger och konstläder. Dessa material framställs i kemiska reaktioner genom att förädla/raffinera olja som jag tycker knyter an bra till mitt projekt. När bilderna är tryckta på tygerna tänker jag att dom blivit materialiserade igen efter att ha befunnit sig i ett digitalt format på ett USB eller en skärm. De visas då i en sorts artificiell miljö där det blir omöjligt att röra bilderna eller hålla dom i sin hand. Men när bilderna blir materiella kan dom bearbetas. Det blir möjligt att ta isär och sätta ihop dom igen, kombinera material och motiv för att återskapa en nyansering av dokumenterade ögonblick. Oavsett om jag lyckas med det eller inte tänker jag att det behövs en sorts länk mellan nutid och dåtid i min gestaltning, vilket leder mig till mina vävar.

När jag väver så skapar jag mina egna verktyg, mina material som gör det möjligt för mig att berätta. Jag väver ihop och tvingar bomullsgarnet att bindas med koppartråden. Jag vill visualisera hur mycket tid och kraft det tar att förändra. Det krävs mycket omsorg och näring när man vill förändra någonting. Som ett hantverk. När jag väver så har jag kontroll över tillverkningen av materialet. Istället för att anpassa det som finns tillgängligt, skapar jag ett nytt material som betar sig som jag vill. Det finns en fram och en baksida. Eller en utsida och en insida. Den ena existerar inte utan den andra, de förhåller sig till och är beroende av varandra. Utsidan är ofta hårdare och tåligare än insidan. Insidan är ofta mjuk, skör och sårbar. Jag tänker på insidan som att det är där allting lagras. All information, alla minnen som kroppen har, alla kriser och trauman som både kroppen och psyket har gått igenom, alla slag som inte längre syns på utsidan (Nationalencyklopedin: Psykosomatik). För utsidan är tålig, eller tåligare än insidan. Och insidan är inte det vi först lägger märke till.

Jag försöker hitta sätt att röra mig bort ifrån begränsande format så som bredden på väven men också hur jag förhåller mig till fram- och baksida på någonting som jag skapar. Det är som när jag tittar på mina familjealbum. Man ser framsidan som ofta presenteras som bra minnen. Man får inte tillgång till baksidan, det som är jobbigt. Jag skulle vilja ändra framsida och baksida till utsida och insida. Jag tror det beror på att jag motsätter mig det "platta" formatet som jag tycker uppstår när det finns en framsida och baksida. Då läses rumsligheten omkring objektet av på ett annat sätt. Vad får objektet för roll i rummet, hur behöver det anpassa sig till det egna angivna formatet och rummets format? Framsida, baksida och kanter bestämmer en form som jag själv direkt kopplar till vävstolen. Det blir tydligt var den färdiga väven kommer ifrån, och jag tänker att man ser en stor del av processen bara genom formatet, hur den är vävd och vad som är möjligt i väven. Jag motsätter mig redan angivna format för att jag inte vill känna mig begränsad. Jag vill visa hur hantverket kan användas på ett sätt där det är möjligt att utmana angivna format. Jag vill utmana hur jag själv ser på väven som hantverk. Det är ett hantverk jag tidigare förknippat med planering, uträkningar och begränsningar för att det ska bli rätt i receptet, men kan nu med min utökade kunskap om väv, styra uttrycket för mitt eget ändamål. Bara av att ifrågasätta formatet störs hela strukturen ett tag. Det stoppar de mönster som upprepats i generationer och det är rörigt tills det hittar sin nya form. Jag ser många paralleller här med kärnfamiljen och hur ett ifrågasättande av

tillvaron förändrar hur vi i framtiden ser med nya ögon på det som tidigare var självklart. Kanske det som i många fall var utsagt, det som vi tyst kommit överens om och där det tar lång tid för någon att göra sin röst hörd.

Jag limmar och klipper, är nästan hänsynslös i min hantering av de färdiga vävorna. Kanterna är råa och jag syr ihop dem för att skapa formerna, för att bygga skalet kring innehållet. På samma sätt som jag väver och skapar mitt eget material, försöker jag väva ihop de lösa trådarna i min berättelse, min navigering. Jag strävar efter att hitta en klarhet, eller att i alla fall reda ut ett nystan i taget. När allting går in i varandra och trasslar är det svårt att vara tydlig. Jag kan känna mig bedövd av den oklarhet som råder. Jag försöker skapa lugn och tydlighet. Väven är tydlig. Det går upp och ned, binder i kanten och sen tillbaka. Rörelsen är upprepande och jag hittar ett lugn i mitt utövande, i mitt "hantverkande". Men precis som i väven så går det lite upp och ner. Mellan tydlighet och oklarhet. Impulsivitet och medvetenhet. Att väva var tidigare en teknik som jag sammankopplade med planering, uträkning, metodiskt utövande och *fast* i sitt uttryck. Nu ser jag bara möjligheter med väven. Jag ser den som ett verktyg att forma ett narrativ. Som att registrera den historia jag vill berätta.

Under projektet lånar jag boken "Vävda Bildvävar" av Annika Ekdahl (2017) och tänker tillbaka på när jag för första gången såg en intervju med henne, när hon fick Sten A Olssons Kulturstipendium för sina enorma bildvävar. Där beskriver hon sina vävar som uppbyggda av små delar, på samma sätt som meningar och texter byggs upp. Där textilen och texten delar samma ordrot som betyder att sammanfoga. Där väven byggs upp av inslag efter inslag, och en författare skriver bokstav efter bokstav, mening efter mening. Hon prövar sig fram i sitt otroligt detaljerade konstnärskap som trots det personliga innehållet alltid lämnar utrymme åt betraktaren. "Konst är ett förslag på hur livet kan levas" (Ekdahl 2018), säger hon och det stannar med mig.

Det är ett provande sätt jag skapar på. Jag är inte riktigt säker på min ställning i projektet, var jag placerar mig. Jag vacklar fram och tillbaka, testar mina åsikter och hamnar ofta i situationer där jag motsäger mig själv. Jag känner att det kan vara ett roligt sätt att föra samtal på, där min sanning eller ståndpunkt inte är så dominerande. Viktigare för mig är att ha samtalet, och då känns det också viktigt att kunna ändra ställning i vissa frågor för att möta det som från början inte var min sanning. Då hamnar jag i en gestaltning där jag behöver olika uttryck för att stödja det jag kommer fram till att mitt arbete handlar om. Jag skapar samtidigt som jag formulerar och anpassar efteråt så att det hör ihop. Då kan jag inte bara ha vävar utan kanter och baksidor, som skulpturer, utan jag behöver också just det vävstolsformat som jag känner mig så begränsad av. Jag försöker skapa balans och en trovärdighet där jag balanserar hantverkets historia med mitt eget uttryck. Jag för osäkert in olika element som jag inte helt formulerat, och som kanske skapar en skevhet i det annars tydligt sammanhängande. Jag prövar.

MATERIAL

Jag använder mig främst av koppar i mina vävar. Det är ett ledande material som ofta används till att leda ström. Ett ledande material och ström är nödvändigt för att olika komponenter ska kunna reagera med varandra. När ett material som koppar vävs ihop med textila trådar upplever jag att jag hittar en balans och kontrast i materialmötet som jag tycker om. Jag kan med hjälp av metallen forma det textila och jag upplever att de båda materialen får ett nytt liv tillsammans. Det får en annan rörelse och en annan roll än de hade innan. Metallen går att ärga/oxidera/förädla med hjälp av olika kemikalier. Jag försöker med hjälp av den tekniken förstärka gestaltningen med min fascination och fixering för förändring. Koppar är som andra metaller ett komplext material som vi är beroende av i vår vardag. Den är livsnödvändig i våra egna mänskliga kroppar för att vi ska ha en fungerande ämnesomsättning på samma sätt som den är livsnödvändig för djur och växter. För att vi ska fungera normalt behöver våra kroppar vara i balans, där till exempel underskott såväl som överskott av koppar kan ge negativa hälsoeffekter. Mobiltelefonen i din ficka innehåller över 50 olika metaller, bland annat aluminium, tenn, guld, silver och kobolt. Den innehåller även, liksom annan elektronik, koppar.

Till skillnad från de så kallade konfliktmineralerna nämns koppar sällan i samband med kränkningar av mänskliga rättigheter. I Chingola i Zambia har kopparindustrins avfall försurat marken och gjort den obrukbar. Det går inte längre att odla grönsaker, och de som badar i vattnet får utslag över hela kroppen (Swedwatch 2019). När jag söker på nätet om koppar är det ofta en väldigt positiv bild som visas av materialet. Att det är en lång process att framställa t.ex. koppartråd, men vilken tur ändå att vi har kunskapen att kunna producera denna fantastiska metall! Vi gräver djupa hål i jorden i jakt på koppar och gruvorna blir kratrar vi lämnar efter oss. Vi utarmar jorden och kramar ur tills bara skalet är kvar. Jag gillar det komplexa med mina materialval. Jag använder mig av koppar i min gestaltning också som en symbol för det jag anser är livsnödvändigt, men också för den balans i vår egen kropp som måste hållas av ämnet för att det inte ska göra oss sjuka.

Ytan på metall-vävarna blir likt ett skal, en rustning, ett skydd. De glänser vackert och i sin form som metalltråd är de anpassningsbara i sin hårdhet och böjer sig utefter den kraft som formar dem. Det är på grund av dessa egenskaper jag också är så fascinerad av textila material. De är så anpassningsbara och kan med hjälp av koptaren stanna i sin rörelse, förändrade av minnet som formar dem.

Jag tänker på Bart Hess, en holländsk designer som jag länge tittat på och inspirerats av. Han befinner sig i gränslandet mellan konst, textila experiment och videoskopande. Hans processer är i högsta grad materialbaserade där han skapar nya textila material i form av vax, slime, metall, raklödder, trä, plast med mera. Han spelar in videor där han gestaltar sina skapelser genom att manipulera det som syns på bild. Han förvränger hur det presenteras men håller samtidigt kvar åskådaren vid det taktila och materiella. Han berättar en historia genom materialet. Det verk jag tänker på främst i anknytning till mitt eget projekt är en päls gjord av tusentals nålar. Han spänner upp ett stort glest tyg som han håller ut knappnålar på. Han använder sig av assistenter som drar med krattor över tyget så att nålarna faller ner i hålen i tyget. Sen limmas baksidan och på

framsidan framträder en pälsliknande yta som skimrar och ser mjuk ut. Pälsen hängs i en stor glasmonter med rostade metallkanter och kameran cirkulerar runt objektet som inte längre är ett experiment, utan står för sig själv i sin för tillfället fasta form. (Bart Hess: Metal Fur)

Jag tycker om det komplexa, och jag tycker om det metaforiska. Jag känner inte en direkt dragning till naturfiber som ull eller lin. Oavsett om det känns fint. Det är väl kanske inte det fina som jag vill komma åt. Jag blir mer intresserad och inspirerad av konstfibrer. Om du ger mig ett äckligt statiskt tyg i polyester så kommer jag aldrig vilja arbeta med någonting annat. Det är någonting i det konstgjorda som triggar mig. I mina textila kollage använder jag mig bara av syntettyger. Dels för att sublimeringsskrivaren och transferpressen som jag använder, kräver det i överföringen men också för att det känns *nära*. Jag vet inte hur jag annars ska beskriva det. Det känns nära *mig*. Och det känns nära det jag vill säga. Även om jag är oklar över vad jag vill säga.

Konstfiber känns också lite fel, lite äckligt. Det känns obehagligt att det lätt skapas statiskt elektricitet av dom tygerna, men det är väl också det som knyter an till mitt projekt. Jag vill att allting jag gestaltar ska kunna kommunicera med varandra och jag vill att dom göra det på alla plan. I sitt uttryck, sin teknik men även i sin materialitet. Det ger ett ytterligare lager att trycka familjefotografier på en heltäckningsmatta av nålfiberduk. Den är äcklig och gummi-aktig men får agera som kanvas för en ny gestaltning av de kollage som jag sätter ihop. Ytan glittrar nästan lite i sin plastighet och trycket får nästan penselliknande drag. Flera frågar mig om jag har målat tygerna. Jag vill instinktivt ljuga och säga att det har jag minsann gjort. Och lång tid tog det för att få det att se ut som fotografier. Fast det gjorde det inte. Det tog tjugo minuter.

KÄLLOR

E-KÄLLOR:

S. Castelloe, Molly 2012. "How Trauma Is Carried Across Generations". *New York*.
<https://www.boostcounseling.com/blog-2/intergenerationaltrauma> Kontrollerad 2020-05-06.

Hamilton, Ann 2016. *Again, Still, Yet*. Wuzhen. <https://www.youtube.com/watch?v=Lw2389rJu1E>
Kontrollerad 2020-05-06.

Ekdahl, Annika 2018. Stenastiftelsen. <https://www.stenastiftelsen.se/bidrag/annika-ekdahl/>
Kontrollerad 2020-05-06.

Hess, Bart 2013. *Metal Fur*. <https://www.barthess.com>, <https://vimeo.com/82293548>
Kontrollerad 2020-05-06.

Nationalencyklopedin: Psykosomatik.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/psykosomatik>) Kontrollerad 2020-05-02.

Nationalencyklopedin: Katalysator.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/katalysator> Kontrollerad 2020-05-03.

FILM:

Swedwatch Researchorganisation 2019. *Copper With a Cost*.
<https://swedwatch.org/publikation/copper-cost-film-om-kopparutvinning-zambia/>

LITTERATUR:

Piper, Adrian 2006 (1970). *Konst som katalys*. Stockholm: Raster Förlag.

Sontag, Susan 2008 (1971). *On photography*. London: Penguin Classics.

Ekdahl, Annika 2017. *Vävda bildvärldar*. Stockholm: Prins Eugens Waldemarsudde